

BIULETYN

Nr 8 (616) • 19 stycznia 2010 • © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Łukasz Adamski, Mateusz Gniazdowski,

Beata Górka-Winter, Leszek Jesień, Agnieszka Kondek (sekretarz redakcji),

Łukasz Kulesa, Marek Madej, Ernest Wyciszkiewicz

Implikacje umowy o wolnym handlu ASEAN-Chiny (ACFTA)

Artur Gradziuk

1 stycznia 2010 r. weszło w życie pięć umów o wolnym handlu zawartych przez ASEAN. Wśród nich najważniejsza jest ACFTA – umowa z Chinami, powołująca jedną z największych na świecie stref wolnego handlu. Liberalizacja handlu między ASEAN i Chinami powinna prowadzić do wzrostu wymiany handlowej i zwiększenia chińskich inwestycji w regionie, jednak w niektórych państwach ASEAN wywołuje obawy co do negatywnych skutków wzrostu importu z Chin. ACFTA jest dla Chin ważnym elementem zacieśnienia współpracy z państwami Azji Południowo-Wschodniej oraz umacniania pozycji w regionie.

1 stycznia 2010 r. weszły w życie umowy o wolnym handlu (FTA) zawarte między Stowarzyszeniem Państw Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)¹ a Australią i Nową Zelandią, Chinami, Japonią, Republiką Korei oraz Indiami. Porozumienia można uznać za kolejny etap integracji państw ASEAN, które w umowach tych występują jako jeden podmiot, co jest o tyle istotne, że we wcześniejszych latach wyżej rozwinięte państwa ASEAN (Singapur, Malezja, Tajlandia) zawierały dwustronne FTA. Ponadto wejście w życie serii umów o wolnym handlu jest ważnym etapem pogłębiania integracji państw Azji Wschodniej, obejmującej trzy największe gospodarki regionu: Japonię, Chiny i Republikę Korei. Uzyskanie przez te państwa lepszych warunków dostępu do rynku ASEAN zapewne skłoni Unię Europejską – która w marcu 2009 r., ze względu na wolny postęp rozmów, zawiesiła negocjacje z grupą siedmiu członków ASEAN – do szybkiego zawarcia umów o wolnym handlu z najbardziej rozwiniętymi państwami ugrupowania.

Najważniejszą z nowych umów jest FTA ASEAN-Chiny (ACFTA). Biorąc pod uwagę liczbę ludności (blisko 1,9 mld), jest to największe obecnie regionalne porozumienie handlowe oraz trzecie (po UE i NAFTA) pod względem wartości obrotów handlowych (192 mld USD w 2008 r.). Dla Chin nie jest to pierwsza umowa o wolnym handlu – wcześniej zawarły FTA z Hongkongiem, Makao, Chile, Peru, Nową Zelandią, Singapurem i Pakistanem, a obecnie negocjują z Australią, Norwegią, Islandią, Kostaryką, Radą Współpracy Państw Zatoki Perskiej, Południowoafrykańską Unią Celną; rozważane są umowy z Indiami i Republiką Korei.

Przyczyny powstania i rezultaty negocjacji ACFTA. Umowa o wolnym handlu jest realizacją celu, jaki ASEAN i Chiny wyznaczyły jeszcze w 2001 r., gdy pojawił się pomysł utworzenia wspólnej strefy wolnego handlu. Rok później została zawarta Ramowa umowa o wszechstronnej współpracy gospodarczej, zakładająca utworzenie ACFTA w 2010 r. Idea strefy wolnego handlu ASEAN-Chiny w części wynikała z nasilenia procesów integracji regionalnej w różnych regionach świata. Procesy te objęły Europę, Amerykę Północną i Południową oraz Afrykę, główne gospodarki świata są stronami przynajmniej kilku umów FTA, zaś stosunkowo najslabiej procesy te rozwijały się w Azji Wschodniej. Potrzeba zacieśnienia współpracy regionalnej stała się szczególnie widoczna po kryzysie azjatyckim w latach 1997-1998, ale wówczas było jednak zbyt wcześnie na utworzenie strefy wolnego handlu, która objęłaby państwa ASEAN oraz Chiny, Japonię i Koreę.

Przyjęcie Ramowej umowy z 2002 r. rozpoczęło proces negocjacji, którego rezultatem były kolejne umowy między ASEAN i Chinami: w 2004 r. podpisano Umowę o handlu towarami, w 2007 r. Umowę o handlu usługami oraz w 2009 r. Umowę o wspieraniu i ochronie inwestycji. Strefa wolnego

¹ Członkami ASEAN są: Brunei, Filipiny, Indonezja, Malezja, Singapur i Tajlandia – tzw. ASEAN 6, oraz Kambodża, Laos, Myanmar i Wietnam, często określane skrótem CLMV.

handlu od 2010 r. obejmuje sześciu członków ASEAN: Brunei, Filipiny, Indonezję, Malezję, Singapur i Tajlandię, natomiast czterej pozostali członkowie grupy – Kambodża, Laos, Myanmar i Wietnam – mają zredukować cła do 2015 r. Bezcłowa wymiana towarowa w ramach ACFTA będzie dotyczyć 90% wartości obrotów towarowych. Każde państwo będzie miało prawo do przedstawienia listy do 400 „towarów wrażliwych”, na które cła mają być zniesione w późniejszym okresie. W przypadku handlu usługami, umowa również zawiera wiele wyjątków ograniczających ich wolny przepływ.

Potencjalne implikacje dla ASEAN. Członkami ASEAN są państwa o zróżnicowanym stopniu rozwoju oraz strukturze gospodarki, różne więc będą dla nich implikacje umowy z Chinami. Ograniczenie barier celnych umożliwi dostęp do rynku chińskiego dla eksporterów z państw ASEAN na warunkach korzystniejszych niż w przypadku eksporterów z państw, z którymi Chiny nie mają FTA. Możliwości zwiększenia eksportu będą szczególnie obiecujące dla państw produkujących towary, na które jest wysokie zapotrzebowanie w Chinach: surowce, artykuły rolne, półprodukty. Dlatego potencjalnie największymi beneficjentami ACFTA mogą być Malezja (eksporter oleju palmowego) oraz eksporterzy towarów rolno-spożywczych, czyli Tajlandia, Wietnam oraz Kambodża. Ze względu na wzrost kosztów pracy w Chinach, zacieśnienie współpracy gospodarczej może też wpłynąć na wzrost chińskich inwestycji w państwach regionu. Beneficjentami tej tendencji mogą być najubożsi członkowie ASEAN: Laos, Kambodża i Myanmar.

W wielu państwach istnieją jednak obawy dotyczące negatywnych konsekwencji liberalizacji handlu z ChRL. W strukturze eksportu większości krajów ASEAN dominują niskoprzetworzone, tanie artykuły przemysłowe, które konkurują z towarami chińskimi. Stąd też istnieje ryzyko wzrostu importu z Chin tych artykułów (np. tekstyliów, odzieży, obuwia), co miałoby niekorzystny wpływ na działalność krajowych producentów. Szczególnie narażone na tego typu skutki są Tajlandia, Wietnam, Kambodża i Indonezja (w tym ostatnim kraju miały miejsce protesty robotników domagających się opóźnienia wejścia w życie ACFTA). Obawy tych państw są dodatkowo uzasadnione polityką kursową Chin. Konsekwencją utrzymywania od lipca 2008 r. zaniżonego sztywnego kursu chińskiej waluty wobec dolara jest wyższa konkurencyjność cenowa chińskiego eksportu względem eksportu z państw ASEAN, co zagraża ich krajowej produkcji. Dlatego można oczekiwać, że kwestia polityki kursowej Chin, podobnie jak ma to miejsce w relacjach z USA i UE, będzie w najbliższych miesiącach jednym z najważniejszych problemów w stosunkach ASEAN z Chinami. Umowa o wolnym handlu ACFTA, w której państwa regionu występują jako grupa, teoretycznie daje możliwości większego wpływu na politykę Chin, aczkolwiek w stosunkach z tym państwem ASEAN jest obecnie partnerem o mniejszym potencjale i ta różnica w najbliższych latach będzie się powiększać.

Znaczenie ACFTA dla Chin. Dzięki ACFTA chińscy eksporterzy uzyskali lepszy dostęp do rynków państw ASEAN, co jest istotne w kontekście innych umów o wolnym handlu zawieranych przez ASEAN. Chiny liczą na wzrost eksportu do regionu, co jest elementem dywersyfikacji rynków zagranicznych wobec spadku popytu importowego w USA i UE w ostatnim roku. Utrzymywanie zaniżonego kursu yuana umożliwia konkurowanie z miejscowymi producentami na rynkach państw ASEAN, choć nieunikniona będzie presja ze strony tych państw na zmianę obecnej polityki kursowej. Rozwiązanie tego problemu powinno być ważne dla Chin, jeśli będą dążyć do zwiększania zakresu rozliczania transakcji handlowych w yuanie, a w dłuższym okresie do wzrostu międzynarodowej roli chińskiej waluty. Liberalizacja handlu korzystnie wpłynie na zaspokojenie potrzeb importowych Chin (artykuły rolno-spożywcze, surowce), a będąca elementem ACFTA umowa o wspieraniu i ochronie inwestycji ułatwi zaangażowanie inwestycyjne chińskich przedsiębiorstw w strategiczne z punktu widzenia potrzeb rozwojowych projekty w sektorze wydobywczym. Potencjalne negatywne skutki ACFTA mogą natomiast odczuć rolnicy chińscy w prowincjach graniczących z Wietnamem i Laosem.

Dla Chin ACFTA ma nie tylko znaczenie komercyjne, ale jest też ważnym elementem realizacji celów polityki zagranicznej. Zacieśnienie współpracy gospodarczej jest czynnikiem pozytywnie wpływającym na wzmocnienie bezpieczeństwa regionalnego, tak ważnego z punktu widzenia priorytetów rozwojowych Chin. Ma też na celu zmniejszenie poczucia „chińskiego zagrożenia” na rzecz promowanej przez chiński rząd koncepcji „pokojuowego rozwoju”. Jednocześnie ACFTA służy umocnieniu ich pozycji w regionie. Podobnie jak w wielu innych państwach, również w odniesieniu do krajów Azji Południowo-Wschodniej dyplomacja ekonomiczna jest dla Chin narzędziem realizacji celów politycznych. Wzmacniając pozycję w regionie, Chiny liczą na ograniczenie wpływów USA oraz większą przychylność państw ASEAN w ważnych sprawach rozstrzyganych na różnych forach międzynarodowych. Stopniowe wzmacnianie pozycji ma dla rządu chińskiego znaczenie strategiczne ze względu na przewidywane nasilenie regionalnych procesów integracyjnych oraz aspiracje Chin co do roli, jaką chcą odgrywać w Azji Wschodniej.